

5 INTARPAS

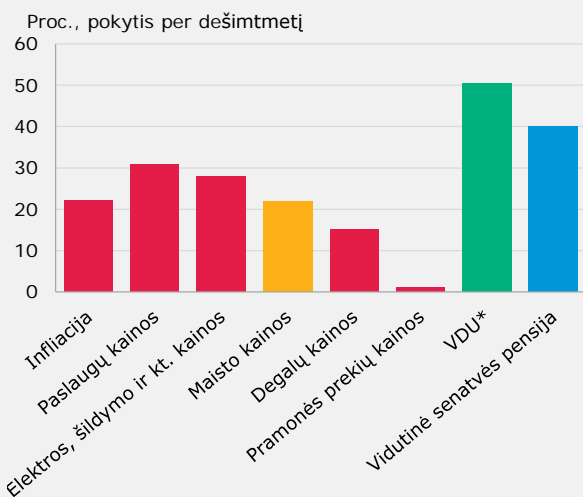
AR TIKRAI MAISTO KAINOS AUGA SPARČIAU NEI PAJAMOS?

Nors daugiau nei trečdaliui lietuvių susirūpinimą kelia kylančios maisto produktų kainos, tačiau, remiantis oficialia statistika, gyventojų pajamos didėja sparčiau. Remiantis Lietuvos banko 2018 m. rudenį atliktos namų ūkių apklausos rezultatais, maždaug kas trečiam iš apklaustųjų per artimiausius 6 mėn. didžiausią susirūpinimą kels kylančios maisto produktų kainos. Panašios apklausų rezultatų tendencijos vyrauja jau nuo 2013 m.¹² Tačiau maisto produktų kainos padidėjo gerokai mažiau nei pajamos. Pavyzdžiui, maisto kainos per dešimtmetį paaugo maždaug penktadaliu, vidutinė pensija – apie 40, o VDU atskaičius mokesčius – apie 50 proc. (žr. A pav.).

Mažiausias pajamas gaunantys žmonės kainų svyravimus jaučia labiau. Tam, kaip infliaciją jaučia žmonės, įtakos turi ne tik kainų, bet ir pajamų veiksniai. Remiantis naujausiais EK apklausų duomenimis, absoliuti dauguma (94 %) gyventojų Lietuvoje nurodo manantys, kad kainos kyla, tačiau kainų padidėjimą gyventojai jaučia skirtingai¹³. Mažesnes pajamas gaunantys žmonės dažniau nurodo, kad kainos kyla itin sparčiai, nei tie, kurie gauna didesnes pajamas. Taip yra todėl, kad mažesnes pajamas gaunantieji didesnę dalį išlaidų skiria būtiniausioms reikmėms nei tie, kurie gauna VDU ar didesnes pajamas. Remiantis Eurostato duomenimis, penktadalio mažiausias pajamas gaunančių Lietuvos gyventojų apie du trečdaliai išlaidų sudarė būtiniausioms reikmėms tenkinti – maistui ir būstui – skirtos išlaidos, o apie vidutines pajamas gaunančių asmenų – vos daugiau nei pusė išlaidų.

2008–2018 m. pajamų didėjimas pastebimai lenkė kainų augimą.

A pav. Kainų ir pajamų augimo dinamika 2008–2018 m.

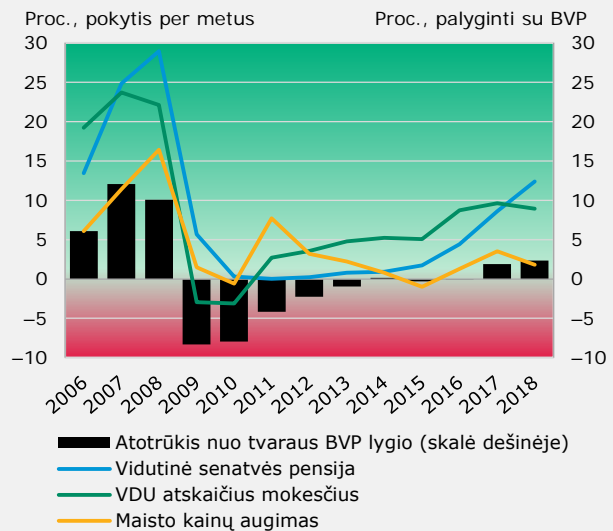

Saltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Eurostatas, atvira.sodra.lt ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* VDU atskaičius mokesčius.

Ekonomikai augant virš potencialo, pajamos auga sparčiau.

B pav. Pajamų, maisto kainų ir atotrūkio nuo tvaraus BVP lygio tendencijos

Saltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Dėl ekonominio ciklo kurį laiką vangiai didėjusios pajamos galėjo lemti pesimistines gyventojų nuotaikas, kurių šleifas taip greitai neišblėsta. 2006–2008 m. daugiau nei pusantro karto paaugusią vidutinę pensiją ir panašiai padidėjusį VDU pastebimai pristabdė ekonominis sunkmetis. Pastebimai lėčiau pajamos didėjo ilgiau nei penkerius metus. Pavyzdžiui, 2009–2015 m. vidutinė pensija augo lėčiau nei maisto kainos, o VDU atskaičius mokesčius – panašiu tempu. Tačiau, pagerėjus ekonominei padėčiai, pajamos vėl didėja kur kas sparčiau nei kainos. Pastaruosius keletą metų, tiek pensijos, tiek ir VDU atskaičius mokesčius augo bent keturis kartus greičiau nei maisto kainos. Tiesa, į šiuos skaičiavimus neįtraukiamos su maitinimu susijusios paslaugos bei su gėrimais ir tabaku susijusios prekės ir paslaugos.

¹² Skelbiami apklausų rezultatai nuo 2013 m.

¹³ Remiantis EK apklausų duomenimis.